

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Луганський
національний університет імені Тараса
Шевченка»**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VII Міжнародної науково-практичної
конференції „Україна-Китай: діалог
культур” та Міжнародної науково-
практичної конференції „Сучасні тенденції
сходознавства”
(25-26 квітня 2017, 27-28 квітня 2017,
м. Полтава-Старобільськ)**

**Старобільськ
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2017**

УДК 316.722 (477:510)(063)
ББК 71.045

Рецензенти:

Дмитренко В.І. – доктор філологічних наук, професор кафедри української та світової літератур Криворізького державного педагогічного університету.

Перова С.В. – доцент, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри теорії та практики перекладу ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції «Україна-Китай: діалог культур» та Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції сходознавства» (26-27 квітня 2017, 28-29 квітня 2017, м. Полтава-Старобільськ) / за заг. ред. І.М.Чепурної ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Вип. 1. – Старобільськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2017. – 310 с.

До збірника ввійшли матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Україна – Китай: діалог культур» та Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції сходознавства».

Збірник розрахований насамперед на студентів і викладачів вищих навчальних закладів.

© Колектив авторів, 2017

© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2017

author of an original text, the subject – linguocultural peculiarities of a literary work interpretation into another language, carried out by the author of a literary work. A complex of research methods was used in the study – descriptive, comparative techniques, the techniques of contextual, association and concept analysis were used in the research.

Key words: self-translation, author's linguistic personality, translator's linguistic personality, linguocultural peculiarities, linguistic world image.

УДК: 347.78.034

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПЕРЕКЛАДУ РЕАЛІЙ У ТЕКСТІ

Перова С. В.

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», к. п. н., доцент,
завідувач кафедри теорії та практики перекладу

Процес перекладу – це не просто механічна передача слів однієї мови на іншу, а перенесення особливостей культури цієї мови на іншу. Велика частина слів у мові має конотативне значення, яке знаходиться за межею словникової статті і містить у собі ті почуття і переживання, які виникають тільки у носія даної мови. Вони відображають особливості культури, побуту та мислення, під час відтворення яких на іншу мову виникають труднощі. Слова, які мають найбільше конотативне навантаження, – це реалії, які ми маємо на меті розглянути з двох сторін: як реалію-предмет і як реалію-слово. Реалія-предмет – це номінативний елемент побуту та культури, історичної епохи і соціального ладу, державного устрою та

фольклору, тобто специфічних особливостей даного народу, країни, що є чужинними для інших народів і країн. Реалія-слово – це графічний об'єкт, що передає специфіку звучання даної мови. Реалія-слово є мовним засобом вираження свого референта, але предмет все ж таки ширше, ніж слово. Реалія-слово – це лише лінгвістична одиниця, а не об'єкт, що позначається. «Реалії-референти існують не в мові, а в культурі її носіїв. У мові ж існують назви реалій» [1, с. 51]. Реалія може розглядатися як термін, власна назва, відхилення від літературної норми, іншомовне вкраплення і позамовна дійсність [2, с. 21-30].

Переклад реалій – частина великої і важливої проблеми відтворення національної та історичної своєрідності, яка сходить до самого зародження теорії перекладу як самостійної дисципліни [2, с. 19]. Розробкою цієї проблеми в перекладознавстві тією чи іншою мірою займалися всі теоретики перекладу, з неї черпали свої доводи прихильники теорії неперекладності, її спростовували теоретики-реалісти, вказуючи і доводячи можливість передачі колориту шляхом відходу від перекладу «літери».

У сучасній науці існує думка, що поняття «переклад реалій» двічі умовно: реалія, як правило, неперекладна (у словниковому порядку) і, в більшості випадків, вона передається (у контексті) зазвичай не шляхом перекладу. «Якщо говорити про неперекладність, – пише Л. Соболев, – то саме реалії, як правило, і не перекладаються» [1, с.281]. Так що не дарма І. Левий згадує реалії в числі *cruces translatorum*, тобто хресних мук перекладацьких [3, с.149].

Основними труднощами передачі реалій при перекладі вважаються: 1) відсутність у мові перекладу відповідності (еквівалента, аналога) через відсутність у

носіїв цієї мови об'єкта (референта), що позначається реалією; 2) необхідність, поряд з предметним значенням (семантикою) реалії, передати і колорит (конотацію) – її національне та історичне забарвлення.

Справа значно ускладнюється ще необхідністю враховувати цілий ряд обставин, що заважають дати єдину відповідь на всі випадки. До важливих обставин, які не можна не брати до уваги під час вибору найбільш відповідного прийому перекладу, належить осмислення незнайомої реалії в оригіналі, тобто місце, яке вона займає в контексті, – як вона подана автором і якими засобами він користується, щоб довести до свідомості читача її семантичний та конотативний зміст.

Незнайомою найчастіше є чужинна реалія. Автор вводить її у текст художнього твору головним чином у процесі опису нової для носія даної мови дійсності, наприклад, в романі з життя такого-то народу, оповідаючи про незнайомий для читача побут. Ці малознайомі або зовсім незнайомі слова вимагають такої подачі, яка дозволила б сприйняти те, що описується, без утруднень, тобто зрозуміти сенс і вловити національний та/або історичний колорит. При недостатньо вмілому їх упровадженні, якщо письменник переступив якусь трохи помітну межу міри та смаку, читач сприйме реалію як непотрібну, як самотійну екзотику.

Реалії без особливих засобів осмислення можна зустріти найчастіше тоді, коли автор вважає, що вони входять в коло спільних для письменника і читача фонових знань. Це, в першу чергу, *свої реалії*. Але нерідко саме ці, найбільш зрозумілі читачеві оригіналу реалії й доставляють найбільші неприємності перекладачеві, тому що доводиться розраховувати головним чином на словниковий переклад – контекст

безпосередньої допомоги для осмислення слова не надає.

Здебільшого не вимагають осмислення багато *інтернаціональних реалій*, знайомих читачеві з літератури та культурного спілкування. У читача вже склалося про них те чи інше уявлення, так що письменник, вводячи таке слово в текст, досить чітко знає, як саме воно буде зрозуміле. Однак під час перекладу, незважаючи на інтернаціональний характер цих реалій, а, може бути, саме у зв'язку з ним, існує небезпека помилок, тому, не розраховуючи на пам'ять та інтуїцію, перекладач повинен у сумнівних випадках ретельно перевірити чи є це іншомовне слово також і в мові перекладу, чи відповідає воно за своїм значенням слову, що є вживаним у тексті перекладу (чи мало іноземних слів, потрапивши в чужу мовне середовище, змінюють значення) та яку форму набуло воно в цьому новому середовищі, тобто в мові перекладу.

Ще менше є підстав для пояснювання *регіональних реалій*. Часом автор вважає, що однієї згадки достатньо, щоб у мешканця певної місцевості викликати ту чи іншу реакцію. Що стосується іноземців, то необхідного ефекту може не виникнути.

Часто автор розраховує на *контекстуальне осмислення* реалії, тобто на те, що читач зрозуміє «за змістом». Уведення *засобів осмислення* вимагають у принципі всі незнайомі реалії, свої чи чужі, якщо це входить у наміри автора. Основними з цих засобів є:

1. Виділення. Іноді буває достатньо лише графічно *виділити реалію*, привернути до неї увагу, виділивши яким-небудь чином від навколишнього словесної тканини. Багато англійських та американських авторів виділяють реалію *курсивом*. Деякі ставлять реалію в лапки, а інші навіть *зберігають оригінальне написання*,

наприклад, латиницею, зрівнюючи реалію з іншомовним вкрапленням. Але виділення – це ще не осмислення, та його не завжди достатньо, щоб значення реалії дійшло до свідомості читача. Тому автори прагнуть ненав'язливо підказати його, застосовуючи той чи інший з наведених нижче шляхів.

2. Розкриття. Найбільш природнім шляхом передачі реалії є той, коли автор у першому реченні вводить реалію, а в другому-третьому – *розкриває її значення*. Розвиток змісту реалії відбувається тут же, в самому тексті, разом з тим не створюючи враження навмисного пояснення.

3. Нейтралізація. Досить поширеним способом подачі та пояснення реалії є вживання поряд з нею її *нейтрального синоніма* чи родового поняття як *пояснювального додатка*.

4. Пояснення. Одним із засобів, що використовуються поруч авторів, є *пояснення в самому контексті*. Часто воно є коротким, виділяється комами або тире, наводиться в дужках (в дужках може бути і сама реалія) або після союзу «тобто». При підвищеному смисловому (та емоційному) навантаженні на реалію автор може також у тексті дати і більш детальне пояснення, в тому числі й етимологію, якщо це необхідно.

5. Винесення. *Пояснення у виносці (посиланні)* доводиться давати, коли контекст не дозволяє привести його в безпосередній близькості з реалією – наприклад, у прямій мові, в драматичних творах – або коли потрібно більш докладне тлумачення.

6. Виставлення. Можливі тлумачення реалії в *коментарях, глосаріях, спеціальних списках і словниках в кінці книги* (частини, розділу) зазвичай ускладнюють читання, відриваючи від оповідання (обривають думку),

змушуючи шукати значення незнайомого слова в іншому місці. Раніше до такого прийому осмислення вдавалися частіше, але останнім часом таких коментарів менше.

Питання щодо подачі та осмислення реалій у тексті є досить важливим для перекладача, оскільки збереження їх у перекладі значною мірою зумовлено, з одного боку, місцем в оригіналі і, відповідно, осмисленням автором, а з іншого, – засобами, які можна залучити для збереження реалії на її місці в перекладі. Однак рішення можна прийняти лише ретельно зваживши значимість реалії та необхідний для неї ступінь осмислення, адже, якщо в одному випадку достатньо знати: це «елемент одягу», то в іншому мало буде й інформації про тканини, з якої він був пошитий.

З цього огляду можна стверджувати, що дослідники схиляються до думки, що переклад реалій є одним з найскладніших в області теорії перекладу. Питання про виділення реалій, їхній опис та спроби класифікації залишається й в наш час дискусійним.

Література

1. Соболев Л. Н. Пособие по переводу с русского языка на французский / Л. Н. Соболев. – М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1952. – 402 с.
2. Влахов С. И. Непереводимое в переводе / С. И. Влахов, С. П. Флорин – 3-е изд. – М.: Р. Валент, 2006. – 448 с.
3. Левый И. Искусство перевода / И. Левый. – М.: Прогресс, 1974. – 396 с.
4. Сдобников В. В. Теория перевода / В. В. Сдобников, О. В. Петрова. – М.: Восток-Запад, 2006. – 444 с.

Перова С. В. Сучасні тенденції перекладу реалій у тексті

У роботі розглядається проблема перекладу реалій у тексті на сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки. Метою дослідження є аналіз факторів, які зумовлюють вибір перекладацької стратегії у процесі відтворення реалій у художньому тексті. Підкреслюється важливість збереження адекватності реалій у сприйманні носіями мови перекладу.

Ключові слова: лінгвістична одиниця, реалія, культура, контекст.

Перова С. В. Современные тенденции перевода реалий в тексте

В работе рассматривается проблема перевода реалий в тексте на современном этапе развития лингвистической науки. Целью исследования является анализ факторов, которые обуславливают выбор переводческой стратегии в процессе воспроизведения реалий в художественном тексте. Подчеркивается важность сохранения адекватности реалий в восприятии носителями языка перевода.

Ключевые слова: лингвистическая единица, реалія, культура, контекст.

Perova S.V. Modern tendencies in translation of bound linguistic items in the text

The paper considers the problem of translation of realia (i.e. culture-bound linguistic items) in the text at the present stage of the development of the linguistic science. The objective of the study is to analyze the factors that determine the choice of translation strategies in the process of reproduction of realia in a literary text. The importance of the adequate translation of the realia in the target language speakers' perception is emphasized.

Key words: linguistic unit, realis (culture-bound linguistic item), culture, context.

УДК 81`25

ВІДТВОРЕННЯ МОВИ ПЕРСОНАЖІВ
ФАНТАСТИЧНОГО ТВОРУ У ПЕРЕКЛАДІ

Сіверченко К.В.

ДЗ «Луганський національний університет ім. Тараса
Шевченка», студентка

Наук.керівник – Перова С.В.,
к. п. н, доцент,
завідувач кафедри
теорії та практики перекладу

Фантастична література – це важлива та досі недостатньо досліджена складова літературного процесу. Вона вивчалася великою кількістю західних та вітчизняних дослідників. Але усталеного визначення фантастики не існує. Беззаперечним є те, що фантастика – це певний різновид художньої літератури, в якому авторська вигадка може поширюватися від зображення дивних, незвичайних, неправдоподібних явищ аж до створення особливого – вигаданого, нереального світу. Більшість літературознавців поділяє фантастику на наукову фантастику та фентезі. Фентезі – це жанровий різновид сучасної фантастики, в основі якого лежить ефект надзвичайного й неможливого. «Фантастика – це значною мірою відхід з реального світу» – так говорить про фантастику один з популярних письменників-фантастів С. Лук'яненко. Те ж саме можна сказати й про фентезі, більше того, це твердження до нього підходить якнайкраще. Фентезі – це один із способів бачення світу, його зображення і

Наукове видання

Збірник матеріалів

VII Міжнародної науково-практичної конференції «Україна-Китай: діалог культур» та Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції сходознавства»

Редакційна колегія:

Савченко С.В., д-р пед. наук, професор, ректор (голова);
Федічева Н.В., канд.пед.наук, доцент, завідувач кафедри схіних мов
(відпов. редактор);
Калашнік О.В., викладач (відпов. секретар);
Стрельцова В.Ю., канд. пед. наук, доцент;
Гришак С.М, канд. пед. наук, доцент;
Гуань С.С., викладач
Малахова Ю.В., канд.філол.наук, доцент
Горбуньова С.О., викладач

За заг. ред. канд.пед.наук, доцента, завідувача кафедри схіних мов

Н.В. Федічевої

Коректор – О.В. Калашнік

Комп'ютерне макетування – О.В. Калашнік

Відповідальні за випуск:

Федічева Н.В., канд.пед.наук, доцент, завідувач кафедри схіних мов
(відпов. редактор);
Калашнік О.В., викладач (відпов. секретар).

Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Гарнітура Times New Roman. Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 15,92. Наклад 39 прим. Зам. № 67.

Видавець і виготовлювач

Видавництво Державного закладу

«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, 92703. Тел./факс: (06461) 2-16-02.

e-mail: mail@luguniv.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.